

Відділ освіти Верхньодніпровської райдержадміністрації
Районний методичний кабінет
Комунальний заклад «Верхівцевська СЗШ№2 I-III ступенів Верхньодніпровської
районної ради Дніпропетровської області»

Збірник диктантів з української мови (1-4 кл.)

Лук'янцева Лариса Леонідівна –
вчитель початкових класів,
Покуса Олена Олексіївна –
вчитель початкових класів,
Сокур Галина Вікторівна –
вчитель початкових класів,
Стаднік Лариса Миколаївна
вчитель початкових класів

2015 р

**Лук'янцева Лариса Леонідівна –
вчитель початкових класів,
Покуса Олена Олексіївна –
вчитель початкових класів,
Сокур Галина Вікторівна –
вчитель початкових класів,
Стаднік Лариса Миколаївна –
вчитель початкових класів
Збірник диктантів з української мови (1-4кл.)
м.Верхівцево, 2015
сторінок 27**

Рецензент:

Травінська Н.Ф **заступник директора з НВР
КЗ «Верхівцевська середня
загальноосвітня школа
№2 I-III ступенів»**

Цей збірник диктантів з української мови призначений для вивчення і повторення основних правил української орфографії та пунктуації на матеріалі художніх, науково-популярних текстів. У ньому використано уривки з творів О. Гончара, Л. Костенко, О. Олеся, М. Трублаїні, М. Слабошпицького, Є. Гуцала, В. Скуратівського та інших авторів.

Майже всі прозові тексти згідно з методичною доцільністю адаптовано: скорочено окремі речення, спрощено складні синтаксичні конструкції. Обсяг текстів відповідає вимогам шкільної програми. У збірнику наведено різні види диктантів. Рекомендовано вчителям початкових класів.

1 клас
НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Аа

Графічний диктант

Іринка читає книжку. У лісі сосна. Діти граються на майданчику.

Уу

Графічний диктант

Оленка слухає музику. У корови теля. Журавлі летять у вирій.

Оо

Графічний диктант

Оксана малює. Олег допомагає мамі.

Ии

Графічний диктант

Осінь. Падає листя. У лісі ростуть гриби.

Мм

Аа Оо Уу и Мм ау ма ми ом ам му мама мамо маму.

Графічний диктант

Я люблю маму.

Іі

Ма Уо и м А і І у мі мо ам ум мо им мамі мама маму мамо.

Графічний диктант

Ми і мама.

Нн

Нн А і І у м М ні на ан он ни ом нам ми мама.

Графічний диктант

Інна і мама.

Вв

В М А О У І ві ав ов ву ив він мова нова вона.

Речення для списування.

Іван на ниві. Інна і Ніна.

Лл

Лу ла ол ул лі ил лан млин мило Ліна малина лимон.

Мама мила Ніну.

Речення для списування.

Он Алла і Ліна. Вони малі. У Алли лимон. А в Ліни малина.

Записати відгадки до загадок.

1. При зеленому горісі,
При дубочку та сосні,
Я гукаю, а у лісі
Хтось відгукує мені.
Хто це? (Луна)	2. Мию, мию без жалю,
Мию там, де брудно.
Цю роботу я люблю,
Та від неї худну. (Мило)
3. Крутиться, вертиться
А берега держиться. (Млин)	

Сс

Са сі се ує сли ліс лис сон сова слива слон сосна Сава Суми Слава лимон син
оса сам ніс сало сила сіно смола слово масло насос солома ананас соус

У Сави лимон. У лісі сосни.

Речення для списування.

У мами сини Іван і Сава. Сава носив сіно. Іван ловив сомів. Мама солила сало. А он і Ніна. У Ніни сливи. Вони сині.

Кк

Ка ко ук ок ік клу мак сік коса клас коло вінок каса кіно ліки кава квас вікно колос кусок кусав косив кавун наука кіоск осика окуні миска Клава Микола

Оксана сума

Речення для списування.

Коло ниви ліс. У лісі високі сосни. А он осики, калина.

Диктант

1.Клим мив вікно. 2.У клави вінок. 3.У класі Оксана і Клава. Вони мили вікна.

Записати відгадки до загадок.

- 1.Стоїть півень на току у червонім ковпаку. (мак)
- 2.Маленьким, кругленьким докинеш до неба (око).

Пп

па пі о пуп плис пі сун пила лапа піна липа пісні співи павук папка купа пилка палка лампа папка писав півник сопілка співав Павло Панас Поліна Пилип

Речення для списування.

Алла липку поливала. Поліна купила масло і молоко. Панас писав слова.

Диктант

Он поле. На полі сіно.

Рр

Ур рі ро ар оро при рак рука рік ріпа курка просо ранок ірис Роман Руслана Марина

Рим

Речення для списування.

На полі корови. У корів молоко. Молока Роману і Олі.

Диктант

Ранок. Косарі у полі. Вони косили просо.

Тт

Ата ото уту іт ти там тато лото торт літак тісто танк котик нитка тісто стил листок місток Тарас Тимко Тамарка

Тексти для списування

- 1.Мама місила тісто. Наталка мила тарілки, вилки. Тато писав листи.
- 2.У кімнаті котик. Він коло стола. Котику, он молоко!

Диктант

У Нати котик. У Тараса кролик.

Ее

Те ем еле ере ене село орел клен лелека весна ракета метро поле овес лев пенал перо море колесо Олена Семен Петро

Тексти для списування

- 1.У місті сквери, парки. Там липи, клени, тополі. Петро у парку ловив метеликів.
- 2.У Олени та Семена нове лото. Вони склали картинку.

Диктант

1.Олена ліпила вареники. 2.Овес росте на полі. 3.Лариса і Олена у степу. Тут квіти, трави. Олена сплела великі вінки.

Дд

де да од ід ди уд дім дим сад вода дрова мед діти долина посуд народ Денис Данило Дніпро Даринка

Тексти для списування

Тут дім. Коло дому дерева. Он сад. У саду дерева, квіти. Дід Данило садівник. Він садив смородину.

Диктант

1.У саду дерева. Дмитро посадив сливу. 2.Одарка витирала посуд. 3.Дніпро-велика річка.

Зз

зо ос за ас зі іс зе сз коза віз зорі зірка зерно озеро зима звірі казка мороз замок залізо завод козак Зіна Захар Назар Ліза.

Тексти для списування

1.Зіна і Ліза у лісі. Там кували зозулі. Зіно, коло сосни лосі! 2.Назарові тато купив ковзани. А в Тараса нові санки.

Диктант

1.Вовк, лев, лис-звірі. Зіна пасла козу. 2.Над озером зорі. 3.Дід розказував казки.

Ь

ТЬ нь ль сь льо зьо лось кінь день пень сіль льон пеньок синька редька пень день осінь рись Василь Петрусь Івась

Тексти для списування

1.Мама доньку колисала. Мама пісеньку співала. 2.Василько та Івась-друзі. Вони разом у лісі. Зараз осінь. Коло пеньків опеньки.

Диктант

Василь ловить рибу. На пеньку опеньки.

Бб

бі бу ба бе би біб дід зуб баба бук суп балка палка буква верба береза булка бамбук білка риба батон

Тексти для списування

1.Скоромовка. Купив бегемот бегемотикам ботики. 2.Дуб, береза, верба-дерева. Карась, окунь, лин-риби.

Диктант

1.У берізки біла кора. 2.Буратіно продав азбуку. На узліссі ростуть зуби.

Гг

А В Г О Д І П Т Р Е З б м н г р с к т з е гум гра гриб граб голуб Галина Ігор Богдан озірок гарбуз голка тигр гора горобина берег Галина Гнатик подруга

Чч

Ча чо іч уч чу ці че урч очк Ча Чу Чі учень сонечко чабан човен час овочі часник ніч Чорне море Черкаси лисичка ручка курча білочка

Тексти для списування

Курличі курличуть, курличаток кличуть.

Диктант

1.Марічка читала. 2.Часник, морква, капуста-овочі.

Йй

йа йо йу ай ий чай рій мій зайчик сойка майка лійка байка Сергій Андрій Марійка Надійка

Тексти для списування

1.Співанка. Зайчику, зайчику, мій братчику! Не топчи городика! 2.Примовка. Гайку, чайку, дай гриба і бабку!

Диктант

1.Сергій та Матвій були в лісі. Вони бачили зайчика. 2.Мама заварила чай. Діти піймали зайчика.

Хх

хо ох ха ах хі іх үх хор мох холод вухо хліб хата горіх птахи хмара Харитон Харків
Христина Хома сүхий хвилина комаха Трохим

Тексти для списування

1. Без охоти нема роботи. 2. Тхір хитрого лиса перехитрив. Сірий вовк і хитрий лис повтікали в ліс.

Диктант

1. Муха, оса, сонечко-комахи. 2. Коло хати росте горіх. 3. Коло хати ростуть дерева. 4. Взимку птахам холодно.

Яя

ял як яс яб ян ям ля н ятя ся ряд я явір якір яма ялинка олія ряд дядько Надя яблуня
Таня вишня Яків Ялта Яна Яринка сяйво Леся Ясочка

Тексти для списування

1. Розвивайся, звеселяйся, моя рідно мово. 2. Яблуня, вишня, черешня-дерева. 3. Зоя і Леся-подруги. Вони вчаться в одному класі.

Жж

жук жито вуж лижі ожина жаба журавель коржик урожай журнал пожежа
межі

Тексти для списування

1. Настала осінь. Зажурились ліси й діброви. Журавлі летять у вирій. 2. Скоромовка. Жатка жваво жито жне. 3. Прислів'я. Книжка вчить, як на світі жить.

Шш

шум шуба школа каша шашки миша мішок пташка ромашка кішка шишка
кожешок шпак машина рушник Сашко Шевченко каштан кошени вишиванка

Тексти для списування

1. Прислів'я. Де багато пташок, там нема комашок. 2. На печі смачні та гарячі пшеничні калачі.

Диктант

1. Білочка-лісова тварина. Шубка у звірка пухнаста. Вушка маленькі. Вона любить шишки та горішки. 2. Тиміш і Сашко разом ідуть до школи. Біля дороги хлопчики зупинилися. Пропустили машини. Пішли до школи.

Її

Мої її краї їжа їжак їде поїзд країна гаї Київ Україна їдальня

Тексти для списування

Київ-головне місто України. Учні нашої школи їздили у Київ поїздом. Їх ввели у парки та музеї.

Диктант

Ми живемо в Україні. Київ-столиця України. Він великий і красивий.

Ци

Цап цирк цукор цех цегла танці місяць сцена палець цибуля ножиці цікаво
лисиця танці олівці ціна праця циркуль

Тексти для списування

Напекли млинців, покликали кравців, а кравець-за млинець, та й побіг у танець.

Диктант

Гриць з Петром ходили в цирк. На сцені були зайці та лисиці. Хлопці довго сміялися з них.

Юю

**Юнак юшка юрта бігаю Юля Юра Юстина Юхим ключ людина малюнок
юшка крючок Люда Люба малюнок**

Тексти для списування

1. Пішла киця по водицю та й упала у криницю. 2. Люба і Юля пішли до гаю. Там співають птахи. 3. Юрко та Юхим пішли до річки.

Диктант

У Люди маленька грядочка. Вона посіяла моркву, посадила цибулю. Люда любить свою грядочку.

Єє

Єнот миє сіє малює синє літнє пізнє приємно радіє заєць Єва Євген Євгенія

Тексти для списування

Загадки. 1. Крил не має, а гарно літає (сніг). 2. Гріє, гріє, припікає, всіх у воду заганяє (сонце).

Диктант

1. Пролітає сніг, падає до ніг. 2. Вітер в морі повіває і кораблик підганяє. 3. Єнот і єно тиха хропуть в євшані стиха.

Щш

**Щука шітка ляш куш бош дощик щеглик ящирка щедро хрущ щавель щиро
щедро дощ**

Тексти для списування

Щаслива наша Батьківщина.
На щедрих нивах України
Ще вищий колос вироста,
Блищить пшениця золота.

Диктант

У садку куш. На куші гніздо, То гніздо щеглика. Він щебече на гілці. Щеглик-корисна пташка.

Фф

**Фазан фото шафа вафлі алфавіт флот фіалка Федір Федора Феодосія
портфель фанера фрукти жираф фабрика професія**

Тексти для списування

1. Мама працює на фабриці. Вона помила Фросі фартух. 2. У сквері фонтан. Біля фонтана гралися діти. 3. Яблука, груші, сливи-фрукти. У фруктах багато вітамінів.

Диктант

1. Феді подарували фарби. 2. Федорчин брат служить на флоті. 3. Фіалка-пахучаквітка. 4. Фазани-красиві птахи.

Дд

Дзвін дзьоб дзвоник дзвіночки дзеркало кукурудза дзенькає

Тексти для списування

Ми дзвіночки, лісові дзвіночки,
Славим день.
Ми співаєм, дзвоном зустрічаєм
День! День!

Диктант

Дзвоник кличе нас до школи. А дзвіночки кличуть в поле.

Дж

Джміль джерело ходжу сиджу бджоли Джеря

Тексти для списування

1. Бджілка весело літає,
Квітам вічка розтуляє.
2. Як дзвінок задзеленчить,
Дзвінко джмелик задзижчить.

Диктант

Світить в небі сонце. Зелениють гори. Джерельною свіжістю дихає вода. Над квітами літають бджоли і джмелі.

' (апостроф)

Ім'я сім'я м'ята пір'я в'яз м'яз п'ять м'ясо

Тексти для списування

1. Хлоп'ята наловили в'юнів.
2. Бабуся зв'язала Дем'янку рукавички.
3. Чистота-запорука здоров'я.
4. Діти гралися на подвір'ї.

Диктант

Кролі дають людям м'ясо і м'яке хутро. Дем'янку і Мар'янку доглядають їх.

Тести для контрольного списування.

1. У полі розквітають червоні маки. Здалеку вони схожі на яскраве полум'я. Поле неначе чудовий килим. Гарно, коли зацвітає польовий мак.
2. Сходить сонце і несе на своїх промінцях день. Все оживає. Прокидається птаство. Вітерець шарудить листячком на березі. Все живе, дихає, радіє.
3. Минуло красне літечко. Дні коротшають. В теплі краї відлітають птахи. Надходить золота осінь. Жовтіє листя на деревах. У садах досягають яблука, груші. Люди збирають урожай на городах.
4. Дрімас зимовий ліс. Холод скував дерева і заповишив їх снігом. Застигли білі могутні дуби. Мовчки дримають зелені сосни.
5. Дзвінок. Учні заходять у клас. Почався урок. Йосип читає про лісових звірів. На екрані учні бачать вовка, зайця, лисицю. А он білочка. Вона гризе горішки.
6. Прийшла зима. Всюди пухнастий сніг. На дереві годівниці. Дем'ян і Василь годували птахів. Хлопчики сипали крихти, зерно. Діти люблять пташок.
7. Влітку Степан жив у бабусі в селі. Там є річка Дністер. Вранці хлопчик ходив ловити рибу. Бабуся працювала на фермі. Вона доїла корів. Степан допомагав чистити телят.
8. Продзвенів дзвінок. Закінчилися уроки. Діти поспішають додому. У Мар'яни новий портфель. В портфелі пенал, альбом, фарби, книги, зошити.

2 клас

ЗВУКИ І БУКВИ. АБЕТКА.

Диктант 1.

1. Записати вірш

У Оленки коло хати
Джміль літає волохатий,
І метелик, і жучок.
Вони чують дух медовий,
Бо в Оленки квітничок.

2. Підкреслити назви комах. Назвати у цих словах букви, що позначають голосні звуки.

3. У слові джміль назвати приголосні звуки.

4. У слові Оленка визначити кількість складів.

Диктант2.

1.Записати слова в три колонки 1) з буквою и 2) з буквою і 3)з буквами и, і

МАМИНІ РУКИ

Мамині руки-щедрі, робочі-
Втоми не знають з ранку до ночі.
Мамині руки-ніжні і милі-
Воду ранкову з криниці носили.
Мамині руки – добрі, ласкаві...,
(В. Грінчак)
Серед моря квітів,
Серед моря трав
Весело шуміти
Молодим вітрам.

ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ ДИКТАНТИ

1. Ліс-лис. Лис побіг у ліс. Лити-літо. Настало літо. Почали лити дощі. Дим-дім. Он дім. Над дахом дим.
- 2.Сила-сіла.У Івана сила. Пташка сіла на гілку. Син-сім. У мами сім синів. Сирник-сірник. Смачні сирники. Запали сірник.
- 3.Рис-ріс. Рис ріс, ріс і виріс. Сито-сіно. У мами нове сито. У лузі скошили сіно.

СЛОВНИКОВІ ДИКТАНТИ

- 1.Іра, Іван, Ігор, Зіна, Ліда, Ніна, Ніла.
- 2.Віра, пролісок, папір, вірш, літак, порічки.
- 3.Друзі, зозулі, журавлі, учні, вишні, букварі.

ТВОРЧІ ДИКТАНТИ

- 1.Скласти словосполучення
Ніс-низ, сіра-сіра, місто-намисто, літо-липа, ріка-риба, сіла-сила.
2. Скласти речення
Два відра, хижа видра; суха гілка, гра в гилки;
Ірин ніс, відро ніс; віз сіна, віз сіно.

ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

Джерельце
Джерельце під вербою виблискує водою.
Прийду до нього й до ладу порозчищаю, обкладу.
Все дно камінням обмощу, в пісок ні краплі не пущу.
І задзвенить, і заспіва вода джерельна, мов жива.

1.Пікреслити приголосні

2.Назви слова, у яких одна буква позначає два звуки, дві букви позначають один звук.

СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

Фазан, хвіст, хворіти, флокси, нафта, хвіртка, хвалько, форма, фуфайка, хвилина, Флот, хвиля.

1.Записати в дві колонки.

2.Скласти речення з двома словами на вибір.

ТВОРЧИЙ ДИКТАНТ

1.Дати відповіді на питання

Які комахи дають мед?
Які комахи переносять пилок?
З чого починається кожна річка?
У чому ти завжди побачиш себе?
Яка рослина має довгі коси?

2.Записати звукові моделі слів бджоли і джмелі

3. Поділити слово для переносу кукурудза.

ПИСЬМО ПО ПАМ'ЯТІ

Щиглі в куцах пищали,
Щоранку сповіщали:
«В куцах вітрище свище,
Гуляє морозище»

1. Які звуки позначає буква «ща»

2. Записати звукову модель слова щиглі

ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНИЙ ДИКТАНТ

Як хліб росте

Навколо села поля ще голі. А одне поле зеленою фарбою залите. Це хліб росте. Зелені паростки кущиками стирчать. Коли ж він встиг вирости? Це озимий хліб-озимина. Його під зиму сяли минулої осені.

Ось і дочекався хліб! Тягнеться до сонця, зеленіє!

1. В останньому абзаці підкреслити букви, що позначають глухі приголосні звуки.

2. Встановити зв'язок між словами в четвертому реченні.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Щедро світить ясне сонечко. Дихає тепленький вітерець. Дзюркочуть веселі струмочки. Дзвенить спів пташок. Дятел дзьобом стукає по корі дерев. Закувала зозуля. Гарно в лісі весною!

1. Дібрати заголовок.

2. Виписати слово, в якому звуків більше, ніж букв.

ТВОРЧІЙ ДИКТАНТ

1. Записати у множенні слова.

Корінець, олівець, стілець, палець, заєць, хлопець, місяць.

2. Підкреслити м'які приголосні.

3. Скласти звукову модель слова заєць.

СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

Бруньки, кулька, лялька, дядько, батько, сильний, вільний, бадьорий, польова, сльоза.

1. Поділи слова на склади для переносу.

2. Склади звукову модель слова бадьорий.

ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНИЙ ДИКТАНТ

Травень – місяць квітів і пісень. Усе на землі замаєне зеленню. Усе радіє теплому сонцю. Літають у своїх клопотах бджоли та інші комахи. Витьохкують трелі солов'я. Щедро лічить усім довгі роки зозуля. Цього місяця закінчується навчання у школах.

1. Дібрати заголовок.

2. Пояснити написання слів з апострофом та ьо.

ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

Користь від лісу

Ліс уміє вітер і воду скоряти. Налетить вітер на узлісся, та не може пробитися в ліс крізь гілля дерев. Проміння сонця не доходить до землі через густе віття. Вода від талого снігу не висихає. Вона повільно іде до коріння дерев і кущів. Затишно пташкам у лісі. Чути їхнє веселе щебетання.

1. Виписати слова з подовженими приголосними.

СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

Читання, життя, Катя, волосся, Вася, суддя, обличчя, зілля, галуззя, Ілля, Галя.

1. Підкреслити слова з подовженими приголосними.

2. Скласти звукову модель слів Галя, Ілля.

3. Поділити для переносу слово читать.

ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

Кролики

У Дем`янка є дев`ять кроликів. Живуть вони у дерев`яних клітках. Кролі дають людям м`ясо і м`яке тепле хутро. Дем`янку зі своєю матір`ю дбайливо доглядають тварин. Їм допомагає маленька Мар`янка. Діти годують кроликів овочами і різним бур`яном.

1. Виписати слова з апострофом.

2. Підкреслити букви, між якими стоїть апостроф.

СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

П`ять, дев`ять, десять, б`ють, реп`ях, м`ята, рюкзак, рядно, бур`як, бур`ян, бур`я, пір`я.

1. Поділити на склади.

ТВОРЧІЙ ДИКТАНТ

1. Закінчити речення

В`яз – дерево, а в`юн - ...

В`язь – риба, а м`ята - ...

Солов`ї – щебечуть, а горобці - ...

Пір`їна – легка, а камінь - ...

Найбільше багатство - ...

2. Підкреслити слова з апострофами.

РЕЧЕННЯ

ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНИЙ ДИКТАНТ

Щасливою і красивою людина в праці стає. Щоб доволі мати, треба рано вставати.

Маленька праця краще, ніж велике безділля.

1. Про що говориться в кожному реченні?

ДИКТАНТ З ТВОРЧИМ ЗАВДАННЯМ

1. Закінчити речення

Повіяв холодний Насунули сірі снігові Посипав лапатий Скоро вся земля вкрилася білою

2. підкреслити головні слова.

Випав сніг

Ой у лісі лист зів яв!

Білий сніг у лісі впав

На дубочки молоденькі,

На ялинки зелененькі.

Біло-біло в лісі стало-

Так багато снігу впало! (М. Познанська)

Скільки у тексті речень? Які це речення?

ДИКТАНТ

Наш хліб

Ти знаєш що таке хліб? Хліб - це наше життя, наше багатство. Без хліба люди - сироти, а земля – страждальниця. У хлібину вкладена велика праця багатьох людей.

Шануйте працю хліборобів. Бережіть хліб!

Підкреслити спонукальні речення.

Зробіть годівниці

Взимку бувають сильні морози. Для багатьох звірів і птахів зима- ворог. Дуже глибоко під снігом схована їжа. Птахи і звірі линуть до людських осель у пошуках їжі. Допоможіть братам нашим меншим!

1. Підкреслити спонукальні речення

2. Знайти зачин, основну частину і кінцівку тексту.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Виписати тільки речення

Навесні кожне прагне.

А ти посадив своє дерево?

Доглядай його.

2. Замінити слова в дужках за змістом.

Виписати прикметники

МИ ЛЮБИМО ВЕСНУ

Ми любимо весну
Зелену чудесну,
Грімницю у тучі,
І дощик співучий,
І луки широкі,
І ріки глибокі,
І поле веселе,
І рідні оселі,
І цвіт у маю-
Всю землю свою. (М.Стельмах)

ДИКТАНТ

Сонячне проміння залило землю теплом і світлом. Поринули весняні води. Задзюрчали веселі струмочки. Скрізь зазеленіла молоденька травиця. Весна прийшла!

1. Дібрати заголовок

2. Підкреслити прикметники

ДИКТАНТ

Від рідної землі вії теплом, від чужої - холодом. Дерев в дрімучому лісі бувають високими і низькими. Малого коня хвали, а великого запрягай. З поганої трави не буде доброго сіна.

1. Підкреслити прикметники протилежні за значенням.

2. Дібрати слова близькі за значенням:

Веселий ..., ... Розумний ..., ...,

ТВОРЧІЙ ДИКТАНТ

1. Записати прикметники, дібрати до них іменники

Житній, свіжий, смачний (що?) Акуратний, старанний (хто?) Тепле, яскраве, весняне (що?) Блакитне, ясне (що?) Баский, прудкий, гарячий (хто?)... . Рідна, мила, привітна (хто?)

2. Утворити словосполучення прикметник + іменник

Сік із фруктів -...
Бриль із соломи -...
Ліжко з дерева -...
Пір'я з гуски -...
Сміх дитини -...

ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

1. Записати словосполучення, вжиті у переносному значенні

Гарячий чай, гаряче серце, залізний верстат, залізна людина, тепла вода, тепла розмова, свіжий хліб, свіжа газета.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Виписати словосполучення прикметник + іменник

ВЕСНА

Ясне сонце щедро сипле на землю своє проміння. Швидко тоне сніг. З горбків збігають дзвінкі струмочки. Уже набубнявіли на деревах бруньки. На лісових галявинах з'явилися ніжні проліски. Йосип та Яринка виглядають з теплих країв птахів.

2. Дібрати прикметники протилежні за значенням

Теплий день-... ..
Весела пісня-... ..

3. Закінчити словосполучення прикметниками

Клас(який?)... ..
Учні (які?)

ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

1. Виписати дієслова з іменниками
Гроза пройшла... Зітхнули трави,
Квітки голівки підняли,
І сонце тепле і ласкаве
Спило погляд на землі.
Літає радість, щастя світить,
Дзвенять пташки в садах рясних,
Сміються знову трави, квіти...
А сльози ще тремтять на них. (О. Олесь)

ДИКТАНТ

1. Підкреслити дієслова

Ластівки

Пригріває весняне сонечко. В рівчаках біжать струмки. Вже останній сніг розтав. Метушаться за вікном клопітливі ластівки. Скоро буде тут гніздо. Потім виведуться пташенята. Батьки носитимуть дітям комах. Підростуть в маляток крила, мати їх навчить літати.

2. Закінчити словосполучення

Учитель (що робить?)

Продавець (що робить?)

Учні (що роблять?)

3 клас

МОВА І МОВЛЕННЯ

ПОЯСНЮВАЛЬНИЙ ДИКТАНТ

ЗАГАДКИ

1. Біля тіла вуха, а голови немає (каструля).
2. Є у хаті рахівник, дні рахує цілий рік (календар).
3. Як на неї подивився, то сльозами залився (цибуля).
4. Маю жовтий вусок, запашний колосок, буде з мене мука й паляниця м'яка (пшениця).
5. Я вухатий ваш дружок, у мене сірий кожушок (заєць).

ДИКТАНТ АБО СПИСУВАННЯ

Подорожник

Подорожник зустрічається на узбіччі доріг, на луках, поблизу помешкання, на узліссі.

Заготовляють подорожник під час цвітіння. При цьому намагаються не пошкодити коріння. Сушать листя подорожника на горищах чи під іншим накриттям. Подорожник вживають для лікування різних хвороб.

(38 сл.) (М.А. Білецька)

Граматичне завдання

- Визнач граматичну основу першого речення.
- Визнач частини мови у:
 - а) другому реченні, б) останньому реченні.
- Визнач кількість букв та звуків в слові **КОРІННЯ**.
- Поділи для переносу на склади слово **ЛІКУВАННЯ**.

Білка

Надійшла осінь. Листя на деревах стало жовтіти і падати на землю. Догоряють у квітниках яскраві літні квіти. Білка почала готуватися до зими. Вона збирала і сушила на сучках гриби. Носила насіння, жолуді та горіхи. Усе це ховала білка в своєму дуплі. Багато різної їжі запасла білка на зиму

Добре підготувалася лісова ласунка до зими.

(55 сл.) (За Ю. Старостенком.)

ТЕКСТ
ПОЯСНЮВАЛЬНИЙ ДИКТАНТ
Українське село

Мальовниче українське село. Спить земля під крилами вітрів. За селом блукає синій туман. Сумно плаче стара верба над тихим ставом. А сонний очерет заспокоює її. На небі засяяв повний місяць. Висипали поряд цяточки зірок. Милій куточок рідного краю.

(40 слів)

ДИКТАНТ АБО СПИСУВАННЯ
Пташина сім'я

За віконцем малі горобчики в'ють гніздечко. По пір'їнці і соломинці носять вони під покрівлю. Ось гніздечко і готове. Сидять горобчики по черзі на маленьких яечках.

П'ятеро гороб'яток вилупилось у гніздечку. Дзьобики у них жовті і м'якенькі. А замість пір'ячка тільки ріденький пушок. Цілими днями носять батьки своїм малятам їжу. День за днем в'яне і згасає пишне літо.

(60 сл.)

Граматичне завдання

- Визнач члени речення у першому реченні.
- Визнач частини мови в цьому реченні.
- Зроби звуко-буквений аналіз слів:
- **В'ЮТЬ; ДЗЬОБ.**

Пасіка

У вишневому саду стоїть велика пасіка. Рівними рядами розташувались маленькі дерев'яні будиночки. Це велика пасіка. У вуликах живуть дружні бджолині сім'ї. Бджоли дуже працьовиті. З раннього ранку до пізнього вечора збирають вони солодкий нектар. У вуликах бджоли перетворюють його на запашний мед.

Мед корисний дорослим і дітям для здоров'я. Обов'язково їжте його!

(53 сл.)

РЕЧЕННЯ
ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

- **Складіть із поданими словами речення й запишіть.**
- 1. Дош, іти, рясний, вранці.
- 2. Хлопці, біля, річки, стояли, з вудками.
- 3. Дівчина, книжка, цікава, читати.
- 4. Учні, на уроці, розмовляти, голосно.
- 5. Вчителька, випити, чай, запропонувати, дівчатка.

(24 слова)

ДИКТАНТ АБО СПИСУВАННЯ
На перерві

Закінчився урок читання. Почалася велика перерва. День видався чудовий. Усі учні вийшли на шкільне подвір'я. Тільки Василько та Мар'янка залишились у класі. Вони сьогодні чергові.

Діти провітрили класну кімнату. Мар'янка полила квіти. Разом з Васильком вона підготувала все потрібне до наступного уроку.

(44 сл.) (К. С. Прищеп, В. Ф. Вашуленко).

Граматичне завдання

- Визнач члени речення у :
- а) першому реченні другого абзацу;
- б) третьому реченні першого абзацу.

- Встанови зв'язок між членами, визнач частини мови.
- Визнач кількість букв, звуків у словах: *подвір'я, сьогодні.*
- Поділи на склади для переносу: *Мар'янка.*

Синичка

Випав перший сніг. Діти повісили на березі годівничку. Прилетіла до неї жвава синичка. Схопила в дзьоб гарбузове насіння і ну його клювати. А тут і горобці з'явилися у їдальні. Угледіла синичка їх на годівничці. Заметушилась і пір'я настовбурчила. Присіла біля насіння, дзьобом сердито клацає.

Подзьобали горобці крихт на землі та й полетіли далі. (53 сл.)

СЛОВО.ЗНАЧЕННЯ СЛОВА.

СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

1. Їжак, ведмідь, заєць, вуж, сніг, дерево, весна, земля.
2. Київ, Дніпро, Україна, Гання, Олена, Дмитро, Євген.
3. Солов'ї, п'ять, сьомий, його, йогурт, льотчик, під'їзд.
4. Ніч, голуб, степ, плащ, м'яч, річ, кров.
5. До побачення, будь ласка, дякую, вибачте, доброї ночі, доброго дня, смачного.

ДИКТАНТ АБО СПИСУВАННЯ

Зустріч у лісі

Іду ліском та дивлюсь, чи не достигли на ліщинах горішки. Глянув на стежку і побачив кроків за десять од мене лисичку. Мордочка в неї гостра, хвіст довгий, пухнастий. Я не злякався, дивлюсь на неї.

А лисичка поглядає на мене і носиком нюхає. Потім плиг у куці. То тільки й бачив.

(53 сл.) (А. М'ястківський.)

Грамматичне завдання

- *Визнач члени речення.*
- *В лісі діти зустріли хитру лисичку.(1в.)*
- *Весела лисичка нюхала чорним носиком.(2в.)*
- *Визнач частини мови в цих реченнях.*
- *Встанови зв'язок між членами речення.*

Прогулянка

Біля нашого села тече широка річка. Вона біжить між зеленими луками і огинає ліс. Високі берези і клени шумлять над берегами річки. До лісу прийшли учні другого класу. У лісі тихо. Тільки верхів'я дереві про щось гомонять між собою.

Хлопчики збирали соснові шишки і жолуді. А які красиві листочки зібрали дівчатка для гербарію! Весело було в лісі!

(58 сл.) (К. С. Прищеп, В. Ф. Вашуленко.)

БУДОВА СЛОВА

ПОЯСНОВАЛЬНИЙ ДИКТАНТ

Ожеледь

Треба бути обережним під час ожеледі. Земля вкривається крижаною кіркою. Люди повільно крокують по вулицях. Тільки діти пробують бавитися.

Ось один малюк змахнув руками та впав на дорозі. Друзі кинулися йому допомагати. Хлопчик підвівся і зник. Тепер буде обережним.

(40 слів)

ДИКТАНТ АБО СПИСУВАННЯ

Рідний край

Біля твоєї хати цвітуть мальви. Вузенька стежка біжить до криниці. Там росте калина або шумить молоденька тополя. За хатою цвітуть вишні і яблуні.

З поля вітерець доносить запах жита і гречки. Долітає гуркіт моторів. Там працює твій батько. Звідси починається Батьківщина.

(43 сл.)

Граматичне завдання

- Підкресли головні члени речення у:
- а) першому реченні;
- б) другому реченні.
- *Добери спільнокореневі слова до слів:* вишня, яблуна.
- *Розбери за будовою слова:* вузенька, молоденька.
- *Поділи слова на склади для переносу:* мальви, батько.

У степу

Був чудовий липневий день. Блакитне небо дихало на землю теплом. Вітер доносив із степу пахощі стиглого зерна.

Раптом над горизонтом нависла темна хмара. Вона швидко наближалась. І ось до землі летять перші дощові краплини. Після них широкою чарівною музикою зашуміла злива. Засивіла дощем далечінь. На шляху заблищали калюжі. Земля знову набиралася сили. (54 сл.)

ІМЕННИК СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

Дніпро, Київ, Україна, Львів, Донецьк, Харків, Батьківщина, Вітчизна, Ганна, Ірина, Катерина, Данило, село Моринці, Академія наук, місто Одеса, Київська область, Карпати, Кримські гори, клас, група, алея, тонна, ванна, субота, програма, кілограм, шосе.

ДИКТАНТ АБО СПИСУВАННЯ

Господарка бору

Лісові доріжки занесло білим сніжком. Тихо в казковому лісі. Ось на галявині стоїть старий дуб. Він ховає в своєму дуплі руду білочку. Не страшний їй мороз. Ще восени запасла лісова господарка грибків і горішків.

Швидко стрибає білка з дерева на дерево. Ось уже в її кігтиках ялинова шишка. Любить поласувати білка ялиновим насіннячком.

(55 сл.) (К.С. Прищеп, В.Ф. Вашуленко).

Граматичне завдання

- *Визнач члени речення.*
На галявині стоїть старий дуб.
- *Визнач частини мови в цьому реченні.*
Встанови зв'язок слів у реченні.
- *З перших трьох речень випиши всі іменники, визнач число, рід.*

Рукавичка

Ішов дід лісом та й загубив рукавичку. Аж ось вибігла на стежку прудка мишка. Побачила рукавичку і швидко залізла в неї. Стрибає по сніжку жабка. І їй захотілось до мишки. Прибіг до рукавички зайчик.

Хоч і тепла шубка в лисички, але в рукавичці ще тепліше. Стали жити з ними вовчик і кабан. Та приліз ведмідь і теж захотів у рукавичку. Тріснула рукавичка і розірвалась.

(66 сл.)

ПРИКМЕТНИК СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

Вересневий, пшеничний, сонячний, черговий, глибокий, весняний, гарячий, жовтогарячий, ведмежий, вечірній, чесний, усний, тижневий, щасливий, радісний, захисний, проїзний, корисний, якісний, рідкісний, бойовий, знайомий, польовий, льодовий, серйозний, вольовий, працюючий, мальовничий, войовничий.

ДИКТАНТ АБО СПИСУВАННЯ

Їжачок прокинувся

Усю зиму спав їжачок у лісі під купою хмизу. Настала весна. Весняне сонечко гріє землю. З'явилася зелена травичка.

Виліз їжачок із свого зимового лігва і почав чиститись. Він потерся об куці та гілочки. Потім облизав себе язичком. Подивився їжачок навкруги, струснувся і побіг на полювання. Він полює за черв'яками, за жучками та мишами.

(55 сл.)

Граматичне завдання

- *Визнач члени речення у:*
 - а) третьому реченні,
 - б) четвертому реченні.
- *Визнач частини мови.*
- *Встанови зв'язок між членами речення.*
- *Визнач у прикметників число, рід, закінчення.*

Друзі птахів

Настала весна. Тепле проміння сонця зігнало сніги. З гір потекли струмочки. Зеленіє молода травичка. Кожного дня прибувають з вирію перелітні птахи.

У школярів свято. Діти зустрічають весняних гостей. До нього готувалися всі. Олень та Петрик прикріпили на березі шпаківню. Інші хлоп'ята прив'язали синичники.

Дружні птахи почали носити в свої хатки травичку і пір'я. Скоро у них будуть маленькі пташенята.

(61 сл.)

ДІЄСЛОВО СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

Розмовлятиме, хапатиме, сиджу, їдиш, йтимуть, горітимете, вважатимуть, чекатимемо, милуватиметеся, пливтимете, мощу, їжджу, посиплеш, купатимеш, сиплять, туркочуть, дзвенітимете.

СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

(НЕ з дієсловами)

Не думати, не знає, ненавидіти, немає грошей, він не має часу, незчутися, неволити, не працювати, не зачерствіти, нездужати, неславити, не здужати хворобу; не славити, а ганьбити; ненавидіти, непритомніти, не доторкнутися, недоговорювати.

ДИКТАНТ АБО СПИСУВАННЯ

У полі

Настав час збирання хліба. Широкими ланами пропливають степові кораблі - комбайни. На високому сидінні під парасолькою сидить комбайнер. Це він один керує такою складною машиною.

Комбайн підрізає колосся, молотить його. Під'їхала машина за зерном. А з другого боку комбайна вже лежить купка соломи. Хіба це не розумна машина?

На поля вийшла велика армія таких машин.

(55 сл.)

Граматичне завдання

- *Підкресли головні члени речення.*
- *Розбери за частинами мови:*
 - а) перше речення;
 - б) друге речення.

Весна у лісі

Радісна, гомінка і пахуча весна. Дзвінко співають птахи. Теплий вітер пробігає у верховітті. З'явилися паростки молодої трави. Голубими та білими пролісками вкрилися галявинки. Забігали по купинках мурашки. Вилетіли із зимового притулку перші джмелі.

Ліс одягається в зелене вбрання. Скоро зацвіте на узліссі черемха. Защебечуть дзвінкоголосі солов'ї. Прилетять і закують зозулі.

Гарна, радісна, весела весна в лісі.

(58 сл.)

ПОВТОРЕННЯ. УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ДИКТАНТИ

Ластівки

Був теплий сонячний ранок. У відчинені двері до нашої кімнати залетіли дві ластівки. Покружляли і вилетіли. Потім з'являлися ще кілька раз. Дзвіночками розсипався їхній веселий щебет. У куточку кімнати ластівки зліпили гніздо. Там вони вивели пташенят.

Ластівки дуже працюваті й охайні. У їхньому гнізді завжди чистенько. У дзьобиках вони виносять сміття на подвір'я. Влітають до кімнати через відчинене вікно.

(60 слів)

Краса українського степу

Які красиві раннього літа поля в степу! Їх золотять потоки яскравого проміння. Гаряче повітря переливається мерехтливими хвилями. Наливаються соками колоски жита й пшениці. Зацвітають на схилах і підгір'ях соняшники. Ніби впали на землю тисячі сонць. Виблискують срібною гладдю в долинах ставки і озера. Стоять біля води задумливі гаї. Загоряється червоним намистом калина. В'ється на вільшанці перламутровими китицями хміль.

Український степ чарівний і величний.

(66 слів)

Жайворонкова пісня

Цікаво, де живе жайворонкова пісня? Вона живе у весняному степу, над зораним полем, в зеленому роздоллі. І жайворонок ніколи не розлучається з нею. Спить він у степу біля сірої грудочки землі. І пісня спочиває разом із стомленою пташкою.

Пісня для жайворонка – це головне в житті, то сама душа пташина. Тому й оберігає він свою пісню від буйного вітру, від холодної роси, від грозового дощу.

(55 сл.)

Пернатий друг

Одного разу на березі річки в кущах Василько спіймав шпачка. Дідусь дозволив узяти пташеня додому, бо воно було ще мале і могло загинути.

Минув тиждень. Шпачок навчився трохи літати і все більше звивав до хлопчика. Вони стали справжніми друзями.

Тільки восени шпак разом з усіма полетів у теплі краї. Та весною він знову повернувся до свого друга.

(62 сл.) (За Ю. Старостенком).

Хліб

Який шлях пройшов хліб до твого столу? Люди відібрали краще зерно і посіяли його. Затримували сніг на полях. Удобрювали землю мінеральними добривами. До живих готували могутні і різні машини.

У жнива комбайни зберуть і обмолотять хліб. Вантажівки відвезуть зерно на елеватори. А з елеваторів зерно завозять на млин. Там з нього роблять борошно. Борошно потрапить на хлібний завод. Спритні машини замісять тісто. З тіста спечуть запашні золоті паляниці й буханці. Їжте на здоров'я! Бережіть хліб!

(76 сл.) (За О. Кравець)

На вулиці

Пролунав дзвоник після останнього уроку. Гурт малечі висипав на вулицю. Сьогодні тут пильнують за порядком Іра й Люся.

Кілька малюків ганяли у дворі м'яча. Раптом м'яч викотився на дорогу. Мале хлоп'я побігло за ним.

Завищали гальма. Ледве встигли дівчатка зупинити хлопчика. А могла трапитись біда.

Вулиця не любить пустощів. Будьте обережні на ній!

(55 сл.)

На ковзанах

У залі заграла музика. На лід виїхав юнак на ковзанах. Він закрутився повільно і плавно. Та ось ковзаняр швидко побіг по колу. Враз фігурист високо підстрибнув, а потім м'яко опустився на лід. Завертівся дзигною на місці.

На ковзанах можна не тільки швидко бігати по льоду. Фігуристи під музику роблять красиві вправи і стрибки. Таке катання на льоду називається фігурним.

(61 сл.)

Білочка

Знайшов я в лісі під сосною маленьку білочку. Лапка у неї зламана була. Швидко виросла білочка і стала зовсім ручною. Оселилася вона в запічку біля лежанки. Тепло і затишно білочці в її куточку. Нічого не шкодував я для своєї білочки. Приносив їй горішки і насіннячко. Весело грався зі своєю білочкою.

Закінчилась зима, і виросла на білочці густа шерстка, схожа на шубку. І лапка добре зрослася. Пора білочці в ліс, додому!

(71 сл.) (К.С.Прищеп, В.Ф.Вашуленко.)

Підготовка до зими

Бджоли на зиму закривають усі щілинки вулика воском. Це щоб зимовий холод до їхнього дому не добрався. Мурашки закладають ходи різним будівельним матеріалом і заклеюють його слиною. Навіть дощові черв'яки загороджують земляними грудочками шлях у глибокі нірки.

Мороз скував береги і засклав ставок суцільною дзеркальною шибкою. Проміння відсвічувалось у цьому дзеркалі. Край берега витанцьовували сонячні зайчики. А на ставу проти ранішнього сонця виблискував рівний і чистий перший льодок.

(71 сл.)

Дозрівають хліба

Липень. На неозорих українських нивах дозрівають хліба. Ретельно оглядає поле агроном. У жнива кожний день дорогий. Спізнитися не можна. Попадає дорогоцінне зерно на землю. Пропаде праця багатьох людей.

Одна за одною вирушають на поля жатки. Вони косять перші хліба і складають їх у валки. Підсохне хліб у валках. А там і комбайни виїдуть у поле. Хліб скрізь дозріє. Вони його будуть підбирати і молотити.

(66 сл.)

4 клас

ТЕМА: Текст.

I. Диктант

СОЙКА

Чудовий ліс у вересні! Розфарбувала його осінь жовтим, червоним, коричневими кольорами.

Тиша. Раптом зовсім близько пролетіла сойка. Сіла на пеньок. У дзьобі вона тримала жолудь. Я тихенько сховався за дерево. Що вона робитиме? Сойка огляділась і давай ховати жолудь під коріння. Та це вона на зиму запаси робить! Часто сойка їх так і не знаходить. А весною жолудь проросте. З нього маленький дубок буде.

(66 сл.)

II. Граматичні завдання

1. Підкреслити підмет і присудок у 2 реченні, 4 реченні.
2. Розібрати за будовою слова: чудовий, дубок, маленький, пеньок.

3. Поділити ризками слова для переносу:
коріння, сойка, дзьоб, кольорами.

ТЕМА: Текст.

I. Диктант

ПОМІЧНИКИ

Вітер грає над просторами хлібів, здіймає сріблясті хвилі. Він підхоплює дзвінкий дитячий сміх і несе в поле. А Сашко Кулинець і його друзі поспішають на птахоферму. Треба прибрати приміщення, підготувати майданчики, відремонтувати корита для їжі й води.. Скоро на новосілля сюди прибудуть маленькі каченята.

Ці птахи вимагають до себе величезної уваги і старанного догляду. Ціле літо працюватимуть діти на фермі. За два місяці каченята наберуть вагу до трьох кілограмів. Протягом багатьох років учні нашої школи допомагають рідному колгоспові вирощувати качок.

(81 сл.)

II. Граматичне завдання

1. Розібрати за членами речення, визначити другорядні члени:

Вітер грає над просторами хлібів. (1 в.)

Веселий вітер здіймає сріблясті хвилі. (2 в.)

2. Визначити в цих реченнях частини мови.
3. Установити зв'язок між членами речення.
4. Зроби звуко - буквений аналіз слів:

новосілля, грає.

5. Записати два слова з апострофом.

6. Записати два слова з ненаголошеними голосними [Е], та два слова з ненаголошеною голосною [И].

ТЕМА: Текст

I. Диктант

РІДНИЙ КИЇВ

Я народився в Києві і живу тут. Хочеться мені розповісти про своє рідне місто. Київ стоїть на берегах Дніпра. Правий берег річки гористий. Тут і зародилося наше древнє місто п'ятнадцять століть тому. Вулиці в старій частині міста також гористі: то піднімають вгору, то спускаються вниз.

Центральна вулиця - Хрещатик. На Хрещатику завжди свято. Багато людей їде по широких тротуарах. У багатьох місцях зроблено підземні переходи. Спустишся по сходах і переходи вулицю широким коридором, навіть не чуючи, що над тобою безперервний транспортний рух.

(84 сл.)

II. Граматичні завдання

1. Визначити граматичну основу речення, другорядні члени:

У мохових болотах розсипана червона журавлина,

2. Визначити частини мови в реченні, установити зв'язок між словами.

3. Звуко - буквений аналіз слова:

обличчя, сідає.

4. За будовою слова:

теплий, камінчик, струмок, зелений, хмарки, пеньок.

5. Добери до поданих слів споріднені - різні частини мови, визнач корінь:
зелень, білий.

6. Поділи для переносу слова:

мальви, ходжу, майор, батько, сиджу, район.

7. Добери перевірні слова до слів:

потемніло, зелені.

8. Підкреслити глухі та дзвінки приголосні:

листопад, потемніло.

9. До поданих словосполучень добери близькі за значенням:

ніжне сонце -... . Весела пісня

I. Диктант

ВОРОНА

Одного разу бабуся знайшла на вулиці поранену ворону. Вона принесла її до хати і поклала в ящик з курчатами. Вранці пішла подивитися на курчат. У куточку сиділа ворона. Під її крилами примостилося п'ять курчат. Двоє сиділо у неї на спині.

За кілька днів крило у ворони загоїлось. Бабуся її випустила. Але ворона кружляла навколо хати і кричала. У хаті пищали курчата. Бабуся випустила їх на подвір'я. Як зраділа ворона! Злетіла до них, розставила крила і голосно каркнула.

Так і лишилась ворона жити у бабусі.

(85 сл.)

II. Граматичні завдання

1. Визначити члени речення, підкреслити.

На лісову галявину поспішає молодий олень. (1в.)

Під густим деревом заховався смачний гриб. (2в.)

2. Визначити частини мови.

3. Установити зв'язок між членами в реченні.

4. Розібрати за будовою:

Приніс, вода, подарунки, лісник.

5. Зробити звуко - буквенний аналіз слів:

ящик п 'ять

6. Вставити потрібні літери, написати перевірні слова, визначити корінь.

М.довий -з.ма -..., в.сна -... . (1в.) ст..повий -..., с.ло -..., в.селий -... . (2в.)

ТЕМА: Речення

I. Диктант

ОСІНЬ

Прийшов вересень. Після душного літа, після серпневих теплих днів настала золота осінь.

По узліссях ще ростуть гриби: червоноголові підосичники, зеленуваті й рожеві рижики.

На старих великих пеньках туляться один до одного тонконогі опеньки.

У мохових болотах намистинками розсипана по купинах червона журавлина. На освітлених сонцем лісових галявинах червоніють кетяги горобини.

Чисте і прозоре повітря. Далеко чути звуки, гучно линуть голоси. На дні лісового струмка видно кожен камінчик, кожную тоненьку травинку. По прозорому високому небу біжать та й біжать хмарки. Ясної тихої днини літає над землею, сідає на обличчя павутина.

(І. Соколов-Микитов.) (104 сл.)

II. Граматичні завдання.

1. Визначити граматичну основу речення, другорядні члени.

Хлопчик народився в Києві. Київ стоїть на берегах Дніпра.

2. Встановити зв'язок між словами в реченні. (За варіантами.)

3. Визначити частини мови в реченні.

4. Поділити рисками слово для переносу:

Маленький, знання.

5. Зробити звуко - буквенний аналіз слова, звукову модель:

Київ, свято, своє, б'ють.

6. Розібрати за будовою слова:

Підсніжники, проліски.

7. Дібрати 2-3 слова до схем, розібрати за будовою:

(корінь, суфікс, нульове закінчення)

(Корінь, закінчення)

8. Записати перевірні слова:

моло.ьба -.... про.ьба -... , . боро.ьба -... , ле.кий -.... .

9. Відгадай і запиши за описом:

Корінь слова знайдеш у слові міст, суфікс - у слові ставок. (1в.)

Корінь - у слові писати, префікс - у слові заніс, суфікс і закінчення - у слові травка. (2в.)

ТЕМА: Однорідні члени речення.

Фарби наших предків

Сьогодні практично всі фарби штучні, хімічного походження. А колись усе необхідне для одержання яскравих різноколірних тканин, фарбування ікон, розписів храмів та хат, забарвлення ниток для вишивання сорочок, рушників брали у природи. Шукали і знаходили усе необхідне в лісі, в полі.

Жовту фарбу одержували з черемхового листя, а також з листків берези, осики, чорної смородини. Усе залежало від того, який був потрібний відтінок.

Вишневий колір давала кора верби або берези з додаванням попелу. Соковиту коричневу фарбу одержували, виварюючи дубову кору або вільхову кору, яку збирали навесні.

Квіти волошок дарували людям блакитний, м'ята і вероніка – зелений, чорниці – червоний колір.

Неодмінна умова виготовлення: використовували не свіжі квіти чи трави, а висушені.

Важкою, довгою й копіткою роботою було виготовлення чорнила. Зате зберігалося все написане дуже довго. Літописи, книги тисячолітньої давності й сьогодні читаються.

Дубову кору довго настоювали, квасили, потім варили, доливали соки ягід і рослин, ще й вишневу смолу, на додачу кидали в розчин залізочки. Через місяць-другий – чорнило готове.

Пишіть собі на радість, людям – на користь.

(М. Слабошпицький)

ТЕМА: Іменник.

СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ «Проціди крізь сито».

Записати слова в три колонки.

Ч. р.	Ж. р.	С. р.
брат	вівця	сонце
агрус	сестра	поле
жайворонок	істота	ім'я
абрикос	машина	хутро
юннат	учениця	училище

Підкресліть першу букву кожного слова. Складіть з них речення.

ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

Випишіть усі іменники, які є у вірші.

Багата наша Україна
На гарні лікарські рослини.
Калина, м'ята і малина,
Які це дивнії перлини,
Якщо вживати їх щоднини –
Корисно буде для людини.
Пораду цю запам'ятай,
На зиму їх заготовляй.

ТЕМА: Частини мови. Іменник.

I. Диктант

В ОСІННІЙ ДЕНЬ

Від краю до краю зтягнули небо густі сірі хмари. З них сіє дрібний дощ. Від холоду жовтіють трави, в'януть квіти.

Я милуюсь барвами осені. Ось берізки розпустили свої золотаві косиці. Великі жовті брилі одягли ясени, в'язи. Серед зеленої хвої сосни яскравим вогнищем палає дика груша. Тремтять холодними вогниками оранжеві листки на осиці.

На лісовій ліщині дозріли горіхи, важкі коричневі жолуді падають з дубів.

Листочки летять у повітрі і тихенько лягають на землю.

(75 сл.)

II. Граматичні завдання

1. Визначити граматичну основу речення, підкреслити другорядні члени.

На лісовій ліщині дозріли горіхи. (1в.)

Важкі коричневі жолуді падають з дубів. (2 в.)

2. Визначити частини мови, установити зв'язок між членами речення.

3. Визначити відмінки іменників у реченнях, позначити закінчення.

Серед зеленої хвої сосни яскравим вогнищем, палає дика груша. (1в.)

Тремтять холодними вогниками оранжеві листки на осиці. (2 в.)

ТЕМА: Частини мови. Іменник.

I. Диктант

ОСІНЬ

Прийшла осінь. У зелені коси беріз вплелися золотисті стрічки. Червоним полум'ям горять, дікі груші.

Одного осіннього погожого дня школярі вийшли за село шипшину збирати. А шипшина - як ягоди винограду! Рубінові намистинки геть вкрили кущі обабіч дороги.

Тільки простягай руки і збирай скарб.

Ось до куща підбігла Оленка. Кожна гілка вкрита колючками. Та дівчинка не злякалась.

І пішла обчищати гілочку за гілочкою. Скоро кошик в Оленки був повний.

Учитель похвалив Оленку. А її руки назвав золотими.

(76 сл.)

II. Граматичні завдання

1. Зробити звуко - буквенний аналіз слова:

полум'ям засяял и

2. Визначити граматичну основу речення, позначити другорядні члени:

Червоним полум'ям горять осики. (1в.)

У зелені коси беріз вплелися золотисті стрічки. (2в.)

3. Визначити частини мови.

4. Установити зв'язок між членами речення.

5. Визначити відмінки іменників, позначити закінчення:

Рубінові намистинки геть вкрили кущі обабіч дороги. (1в.)

У зелені коси беріз вплелися золотисті стрічки. (2в.)

6. Дібрати спільнокореневі слова, визначити корінь:

хмара ліс

ТЕМА: Частини мови. Іменник.

I. Диктант

ЖАЙВОРОНОК.

Дружна, бойова ланка прийшла прополювати льон. Хлопчики та дівчатка зайняли міжряддя. А льон виріс цього року на славу. Всі милуються його зеленим плесом.

Раптом між стебельцями льону та лободи діти побачили невеличке гніздечко. На дні лежало четверо сіруватих ячок. Котрась із дівчаток нахилилась над ним. В ту ж мить жайвір з благальним квилінням пролетів над головами дітей. Ніби просив: "Не руш!"

І діти вирішили серед чарівного блакитного озерця залишити кілька чималих кущів лободи, щоб жайворонку було затишно. Вони відійшли вже далеченько від гнізда й закінчували роботу. Несподівано залунала дзвінка пташина пісня. Підвели голови.

Високо - високо майже непорушно висіла і тріпотіла крильми сіренька грудочка і заливалася радісним співом.

(За Г. Майстренком.) (107 сл.)

II. Граматичні завдання

1. Визначити члени речення:

Несподівано залунала дзвінка пташина пісня. (1в.)

У небі тріпотіла крильми сіренька грудочка.(2в.)

2. Визначити частини мови.

3. Установити зв'язок між членами речення.

4. Дібрати спільнокореневі слова, визначити корінь: темно жовто

5. Дописати по пам'яті 5 словникових слів.

6. Доберіть по два слова з ненаголошеними [Е], [И] в корені, визначити корінь.

7. Визначити відмінок іменників та закінчення:

Раптом між стебельцями льону та лободи діти побачили невеличке гніздечко.

8. Зробити звуко - буквенний аналіз слова:

міжряддя ячок

9. Зробити морфологічний аналіз іменника:

плесом на дні

ТЕМА: Прикметник.

Вибіркове письмо. Виписати прикметники з суфіксами - ськ, - зьк, - цьк.

Чисту мову українську я чую в солов'їнім щебетанні.

У музеї ми побачили козацькі шаблі.

Весняні хліборобські роботи відірвуть хазяїна від млина.

Сусідський хлопчик показав нам дорогу.

З морського берега тягне прохолодою.

Микола переміг на юнацьких змаганнях з шахів.

Туристи зупинилися під велетенським дубом на відпочинок.

Учні збирали лікарські рослини в полі і в лісі.

Доярки поспішали на тваринницьку ферму.

КОНТРОЛЬНІ ДИКТАНТИ.

Як дерева зимують

Немов зачарований, стоїть зимовий ліс. Кремезні дуби в рудих шоломах – наче витязі у дозорі. Сосни хвацько збили набік білі берети. Кутаються у м'які пухнасті накидки ялини. На галявині берізки збилися в гурт і тремтять від холоду. Переливається під променями скупого сонця сніг.

Як же зимують дерева? Сам по собі мороз їм не страшний. Головна небезпека для дерев – висихання. Природа подбала про їх захист. Поверхня стовбура вкрита особливим водонепроникним шаром.

Принишк зимовий ліс. Та життя триває. Йде активна підготовка до нового буюння зелені.

У ведмежому лігві

Ранньої зими, коли тільки випаде сніг, залягають у свої лігва ведмеді. Старанно і вміло в лісовій глушині лаштують вони ці зимові барлоги. М'якою запашною хвоєю, корою молодих ялинок, сухим лісовим мохом ведмеді вистилають своє житло.

Як тільки цюкнуть у лісі морози, засинають у барлогах ведмеді.

Пізньої зими народжуються у ведмедиць маленькі сліпі ведмежата.

Тільки у велику відлигу ведмідь прокидається. Вигляне з лігва, подивиться на зимовий ліс – і знову спати.

Контрольні завдання.

1. Виписати з вказаного речення прикметники (з іменниками), визначити їх рід, число, відмінок.

2. До вказаних іменників підібрати кілька прикметників, які б характеризували предмет з різних сторін.
3. Від вказаних іменників утворити спільнокореневі прикметники.
4. З тексту диктанту виписати 2-3 слова:
 - а) які змінюються за числами і відмінками;
 - б) які змінюються за родами, числами, відмінками.
5. Вказані прикметники змінити:
 - а) за родами і числами;
 - б) за відмінками.

**ТЕМА:Числівник.
ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ**

1.Годі вже вам дармувати –
будем разом додавати,
добре слова вимовляти,
наголоси проставляти:
шість та шість –
то дванадцять;
шість та сім –
то тринадцять;
шість та п'ять –
одинадцять;
сім та сім –
чотирнадцять;
Вісім й вісім –
То шістнадцять.

2.Непосида Вася
Непосида Вася
на стільці гойдався.
Перший раз гойднувся –
і перевернувся.
Другий раз гойднувся –
знов перевернувся.
Третій раз гойднувся –
теж перевернувся!...
З того часу Вася
більше не гойдався.
(А. Костецький)

3.Земля – одна, планет – багато,
на небі – тисячі зірок.
Шість буднів тижня – одне свято,
і безліч у полях квіток.
Число числівник називає,
і всяк школяр це добре знає.
Один, два, три, чотири, п'ять –
учімось, друзі, рахувать.
Вісім ляльок дерев'яних,
кругловидих та рум'яних,
в різнобарвних сарафанах
на столі у нас живуть,
всіх мотрійками зовуть.
Перша лялечка товста,

Можна й далі рахувати,
числівники записати...
А тепер ми ще полічим,
без посилочки запишем:
двісті та триста –
п'ятсот;
триста плюс триста –
шістсот;
по чотириста двічі –
вісімсот;
а коли ще сто додати,
що тоді ми будем мати:
Дев'ятсот

а всередині – пуста!
Навпіл ляльку огрядну
розділити можна.
В ній побачиш другу
лялечку порожню.
Ти мотрійку цю відкрий –
третя вистрибне, як стій.
Половинку відчини,
наглухо приперту,
і зумієш ти знайти
лялечку четверту.
Вийми цю і подивись:
може, є там ще якісь?
Справді, є тут п'ята

лялечка пузата.
А у п'ятій просто
заховалась шоста.
А у шостій сьома,

як у себе вдома.
А у сьомій – глянь-но,
восьма – і остання!

**ТЕМА: Особові займенники.
ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ**

Я вишень тобі приніс,
Ти – задер угору ніс.
Він – дивився із вікна:
Де ж поділася Вона?
Посміхалося Воно,
як летіли Мі на дно.
Принесли Ви кавуни,

а поїли їх Вони.
Ти без друзів не існуєш,
поважаєш їх, шануєш,
їх, як треба, замінюєш
і в біді не залишаєш.
Не прикметник, не іменник,
звуть тебе усі...

Прислів'я, приказки.

1. Гуляй, вітре, по полю, я буду з тобою. 2. Час – не віл, його не підженеш. 3. Як з каменю води, так з нього правди. 4. Хоч і дощ йде, а він на долоні плює. 5. Іскра мала, а вогонь з неї великий.

Загадки.

1. Хоч не шию я ніколи, а голок завжди доволі. (Їжак) 2. Коли хочеш ти читати, то мене повинен знати. (Азбука) 3. Біжить він по долині в сіренькій кожушині. (Заєць)
ТЕМА: Займенники першої особи.

1. Мені аж страшно, як згадаю оту хатину край села. (Т. Шевченко) 2. І мене в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій, не забудьте пом'янути незлим тихим словом. (Т. Шевченко) 3. А я тії сніженьки крильцями розмечу, а я тії криженьки ніжками потопчу. (З дитячої пісеньки) 4. Хоч вимету, та не я, є у мене кошеня. (З дитячої пісеньки) 5. Я носила воду із річки, поливала наші порічки.

ТЕМА: Займенники другої особи.

1. Моя люба, добра, мила, як іще назвать тебе? (М. Познанська) 2. Нічний холод трохи остудив його. 3. Що ти нам, весно, принесла? 4. Добрий день вам, ниви, і гаї, і кручі! (П. Воронько)

ТЕМА: Займенники третьої особи.

1. У мене є сестричка Оля. Я її дуже люблю. Я з нею граюся, читаю їй книги. 2. У неї не було сил стримати веселий сміх. 3. Тому він сміється, що сонечко сяє. 4. У нього були великі сірі очі. 5. Ми любимо свою школу, пишаємося нею, бережемо її, турбуємося про неї.

ДИКТАНТ

Зелений луг

На ньому весною розцвітали квіти, літали метелики, гули бджоли. Луг пахнув медом. За лугом – ліс. Щоб потрапити до нього, треба об'їхати луг. Щоб не об'їжджати так далеко, хтось зробив через луг дорогу. Широку, курну. На її сірій смузі не залишилося й сліду від краси. Якось теплого дня ішли дорогою двоє мандрівників. Дорога пахтіла жаром. І от вражені мандрівники зупинилися. Вони не могли відірвати очей від квітки. Дивувалися, як така краса збереглася на битій дорозі. (За В. Сухомлинським)

ТЕМА: Дієслово.

ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

1. Заспівав у гаю соловейко. 2. Надійшла весна весела. 3. Зелений гай шумить. 4. Зацвіла в долині калина. 5. Я іду рідною землею. 6. Випало багато снігу. 7. Розуму чоловік вчиться цілий вік. 8. Заспіваймо пісню веселеньку. 9. Оля знає багато пісень. 10. Густа зелень вабить око.

Дієслово – слово діє:
ходить, робить, носить, сіє,
слово плаче і радіє,
усміхається і мріє.
Дієслово – слово діє:
вірить, любить, і жаліє,
не злословить, не лукавить,

серце ближнього не ранить.
Дієслово – слово діє:
народилось і зоріє,
розвивається і квітне,
слово любе, слово рідне!

(Л. Лужецька)

ТВОРЧІЙ ДИКТАНТ

Постав дієслова в неозначеній формі.

Живемо, вчить, написав, розмовляла, допоміг, садить, майструє, іду, виконав, чистить, полетіти.

Дієслова в неозначеній формі змініть і запишіть: в минулому часі – перша група, в теперішньому часі – друга група, в майбутньому часі – 3 група.

Збирати, ходити, горювати, розливати, радіти, балакати, працювати, складати, літати, смішити, плавати.

ТРЕНУВАЛЬНІ ДИКТАНТИ

Ластівка над вікном

Я прокидаюся під ластів'ячий щебет. Спочатку крізь сон чую чарівний спів. Згодом в очах прояснюється вікно. У вікні мерехтять сонячні зайчики. То ластівки тріпочуть крильцями. Ластів'ята попискують, а їхні батьки носять їм комашок. Я знаю, де вони сидять. У сіренькому гніздечку над вікном.

- Знайдіть і підкресліть дієслова теперішнього часу, визначте їх особу і число.

Де зимують раки

Пізньої осені раки знаходять найглибші місця в річці, закопуються в мулі і там зимують. І морозу, навіть найлютішого, вони не бояться. Якщо річка промерзне до дна, раки не загинуть. Ті, що замерзнуть, навесні поступово відтануть і оживуть.

- Визначити дієвідміну дієслів.

КОНТРОЛЬНІ ДИКТАНТИ

Зелені первоцвіти

Кожна нова зустріч з лісовими та луговими травами – це маленьке свято. З нетерпінням чекаємо весни. Сніг зійшов і чути схвильовану пісню дрозда. Поміж дерев ще мокро і сире. На сонячних галявинах парує торішнє листя. Пурхають метелики-лимонниці. Вітер гойдає крони дерев, немов хитається високе чисте небо.

Залита по вінця сонячним сяйвом галявина – як веселка. Блакитними очима задивляються в небо проліски, біліє анемона, жовтіють зірочки, приваблює фіалка, первоцвіт.

Ці рослини поспішають квітнути до появи тіні від листя дерев.

Хліб у звичаях і повір'ях

Хліб у народі завжди берегли. Цінували, ставились, як до святині.

Про нього народ створив багато повір'їв, які мали практичний і ритуально - магічний зміст. Пильнували, щоб хліб не падав додолу. А як упаде, слід підняти, перепросити, поцілувати і з'їсти. Якщо так не зробити, то будуть збитки. Якщо хтось знаходив хліб на дорозі, мусів підняти його, обтрусити і покласти пташкам. За гріх вважалося надкусити і недоїсти шматок. Хліб після поминок треба роздати людям.

Не позичали нікому хліб, коли йшли вперше сіяти.

ТЕМА: Прислівник.

СЛОВНИКОВИЙ ДИКТАНТ

1. Вперед, назад, вліво, вправо, вгору, вниз.
2. Добре, гарно, радісно, тепло, швидко, повільно, легко.
3. Сьогодні, вчора, вранці, взимку, навесні, восени, влітку.
4. Хмарно, холодно, щедро, ясно, щасливо, далеко, смачно.
5. Щодня, щомісяця, щороку, щосуботи, щогодини, щотижня.

6. Ввечері, вдень, ззаду, здалеку, напам'ять, праворуч.

ТРЕНУВАЛЬНІ ДИКТАНТИ

Біжить лісовий струмочок усе вперед і вперед. Жебонить веселу пісеньку. Не замовкає він ні на хвилиночку. Не відпочиває ні вдень, ні вночі. Радісно співає срібноголосий, поспішає на допомогу всьому живому. Мелодійно розливається навкруги його дзюрчання.

1. Надворі почало смеркати. 2. Завтра я піду в бібліотеку. 3. Полум'я повільно розгоралося. 4. Попереду розкинувся широкий степ. 5. Вчора ми відвідали краєзнавчий музей. 6. Вранці сніг війнув із поля і заліпило все навколо. 7. Низько в небі пропливають хмарки. 8. Весняний вітер стиха віяв над полями та лісами. 9. Додому ми бадьоро йшли. 10. Понад ставом увечері шепче осока.

ТЕКСТИ ДЛЯ ПІДСУМКОВИХ КОНТРОЛЬНИХ ДИКТАНТІВ

Пора підсніжників

Найсвітліше у листяному лісі буває ранньої весни. Під сонячним промінням швидко збільшується круги талої землі навколо дерев. На очах з'являються останні ніздрюваті кучугури снігу південний теплий вітерець. Задзюрчали по вибалках струмочки.

Грунт ще не просох, а над землею, вкритою торішнім листям, вже піднялися ранні квіти.

Розкрилася грона пролісків, схожу на небесну блакить. Де-не-де визирнули підсніжники. Між зеленими листочками загорілися жовтенькі зірочки гусячої цибульки.

Світло і тепло розбивають панцир на бруньках. Вже недалеко той час, коли оксамитовим серпанком вкривються розлогі крони кленів, лип і затінять нижній ярус лісу.

Ранок у моря

Згасають останні зорі. З-за морського обрію визирнув вогняний край сонця. Ніжні промінчики торкнулися казкової водяної тиші. Вони виблискували на морських хвилях, ніби різнокольорові самоцвіти. Сонце підіймалося, усміхалося, насичувало теплом повітря. Воно зливалося з морською поверхнею, відсвічувало в дзеркальній воді. Прозора гладінь моря! Яка неповторна краса!

Ранкова прохолода поступово змінюється денним теплом. Народжується новий день.